

SOKFÉLE.

LV szám. Béts. November 9-dikén. 1832

Példabeszéd. Ruha tisztesség, pénz emberség.

Legfőbb jónk a' pénz, mellyből aranyos ruha készül;
Vedd fel 's ím minden tiszteli — drága ruhád!

Hertzeg B** terhes betegségbe esik. Rendes házi orvosa nem bizván magához, hogy a' Hertzeg életét megtarthassa, orvosi tanátstartást javasol. A' Hertzeg el nem fogadja, hanem elküld az akkor világszerte híres *Theophrastus Paracelsus Bombastus* tsudatévő Gyógyászárt. Bombastus felveszi felső kabátját, megakja zsebjeit orvosi szerekkel, mellyeket maga szokott készíteni (hihető, homeopathicus volt, a' nélkül hogy tudta volna), és siet a' hertzegi patienshez. Bemegy az előszobába. Mit akar az Úr? kérdik az inasok. A' Hertzeghez megyek. Oda ilyen öltözetben be nem ereszthetjük; tessék illendőbben öltözködni. „Barátim, de én“ — Barátim, nem barátim, így az urat, be nem ereszthetjük. Bombastus elmegy, 's innepi köntösét felvévén, tsakhamar ismét megjelen. „Ki légyen Nagysád? kérdi a' komornyik.“ — Theophrastus Paracelsus 's a' t. — Tessék! — Bémegy. — *Gratissima praesentia!* szól a' Hertzeg. Segítsen rajtam! Minden bizodalمامat az Úrban helyheztetem. — „No paszamántos, hímmel kivarrott kabát, segíts ha tudsz! rázza a' tzifra kaputot;,, 's egyszersmind engedelmet kér, hogy nem szolgálhat, mivel az inasok az orvosi szerekkel rakott felső kabátjában be nem botsátották 's kéntelen volt azt otthon hagyni. — Ismét haza kellett mennie, de már hertzegi hintón; 's a' vén kabátból gyógyította meg a' Hertzeget.

Toldalék a' M. Kurírhoz.

Egy németországij tudóson (ki lett légyen, nem tudom, mert légió azoknak nevek) ez történt. Y Tudósnak jeles munkáit olvasván egy úr, vágyott őtet személyesen is esmerni. Oda útnaz tehát a' hol lakott, 's felkeresi a' nagy tudóst; kit kopott foltos hálókabátban dolgozva talál. Kételkedve kérdi, ha ő volna e' Y Tudós. „Tudós vagyok e' — felele — nem tudom; de Y a' nevem.“ Talám megsalatkozta, szóll az idegen, én tudós Y urat keresem. Mosolygós ábrázatjából, 's megvetést mutató magaviseletéből az idegennek észrevehette Y, hogy azt foltos köntöse zavarta meg. — „Tessék várakozni“ — monda — mindjárt lésszen szerentsém megesmertetni. — — — Ezzel az oldal szobába megy; felveszi legszebb köntösét, felteszi hajporos táskás parókáját; ki jön: „én vagyok Y a' B. C. D. 's a' t. munkák szerzője. — Erre egymást éri a' hajlongás, az olvasott munkák magasztalása. Y nem állhatja tovább, leveti hirtelen kaputját, földhöz tsapja ezen szókkal: mond meg nekem te semmire való, te vagy e' Y, vagy én vagyok?

Talám egy nemzet sem tartott annyit a' tzifra ruháról, mint hajdan a' Spanyolok, míg t. i. nekik Amerika gazdag aranybányájok volt. Tzifra ruhájokról lehetett a' Grand-okat 's a' Hidalgószokat megesmerni; a' tzifraság mérte ki a' tiszteletadás határát. Esmeretes Rabnernek a' Spanyolokra *Sancho Pansa de la Mancha* név alatt írt tsipős elmefuttatása, melly ez: „Igazságtalanok vagyunk a' világ megítélésében, ha azt mondjuk, hogy az a' derék emberek érdemeit érzéketlenül nézi, vagy hogy éppen vak. Jól látja ő az érdemes férjfiakat, ha szemeit külső pompa által felnyitjuk, 's roppant készüllettel őtet szenderedésből felebresztjük. Már mit tehet a' világ arról, hogy ha a' nagy lélek

rongyos köntösbe búvik? A' világ hasonló a' játékszínhez, ott pedig tsak azokat tartjuk királyoknak, hercegeknek 's a' t. a' kik felségesebben vagynak öltöztetve. — Minthogy tehát úgy látszik, hogy egyedül a' ruháknak köszönhetjük érdemeink értékét, nyilván megvallom, hogy egy ember eránt sem vagyok olly nagy tisztelettel, mint szabóm eránt. Gyakran meglátogatom műhelyét, 's szent borzadás fog el, ha látom, miként formálódik mesterséges keze alatt erkölts, érdem, vitézség, 's bűbájos töje szúrásával miként származtatja a' haza díszzeit, mint valaha Neptun vasvillájával földből a' tüzes paripát! Egykét hét előtt nála voltam, 's ötöt bársonnyal selyemmel, arany és ezüst sinórral majd nyakig elborítva találtam. — Éppen akkor szabott egy Grandot, mellette egy széken feküdt két más fő fő Grand. Az egyik legénye egy tens úrfit arany sinórral tzi frázgata, de nem tudom, roszzúl láttam e' vagy mi? úgy látszott, mintha a' sinórokon vereses veríték tseppek is tüntek volna elé.

A' mester mellett egy padon feküdtek nagy tso-mókban a' tsinos uratsok, tiszték, enyelgő szeretők, kik itt sóhajtozva várták pallérozódásokat, 's valóságok kifejlődését. A' pad alatt feküdt egy rakás gromba posztó, 's más tsekély nemű-matéria, tudósoknak, művészeknek 's több efféle öltözködni kívánóknak, kik magokat tsak ily tsekély hasznót hajtó munkákra adták. Egy inas, ki a' varráshoz még nem igen értett az ajtó mellett ült, 's magát egy költő rongyos nadrágja foltozásában gyakorlotta. Mély alázatossággal, kalapomat kezemben tartván állottam olly tekintettel, millyent Grandok jelenlétében fel szoktam venni. A' mester már tudja melly nagy tisztelettel vagyok ezen nagy érdemű ruhák eránt, 's azért tettemen nem is tsudálkozik. Én reszemről illendőnek találom, hogy

ezen bűbajos ruhák előtt akkor is, mikor nintsen benne test, mert hiszen evvel nem sokat gondolunk, kalapunkat mélyen lerántsuk.

T a l e n t o m , É s z .

Azt szokjuk mondani: „szép talentoma vagyok ezen embernek,“ ez igen hibás kifejezés, inkább így kellene mondanunk: sok talentoma vagyok. — Ezen nevezet eredetét vette a' régi görögöktől, kiknél egy talentom körülbelől 1000 forintra ment, így tehát náluk talentomos ember annyi volt, mint gazdag ember; a' késő kor ezen nevezetet *impropric* használta, az elmetehetségekről, 's e' szerént most, szép talentomú ember, annyi miut eszes tudományos ember. De kitetszik, hogy ezen *impropric* használt szó nem egészen egyez meg a' világ folyásával. Jobban tudták a' lángeszű görögök, mint mi, mit kellene talentom alatt érteni. Talám nem volna rossz, ha mi ezen kifejezés előbbeni értelmét ismét felvennők; mert ha mindjárt *impropric* használjuk is, tsaknem mindég alatta értetődik annak eredeti jelentése. Szintügy vagyunk az *észszel*. Ez alatt is többnyire kongót (talám pengőt?) értünk. Például szolgáljon egy két közönséges mondás, p. o. *Szép talentoma vagyok ezen leánykának az az*: legalább 15,000 forintot tesz évbéli jövedelme. Mert nem tesz ő az egész áldott nap mást, mint kávéz, whistez, hímez, az ablakon kinéz, az útszán járó uratsokat lorgnettérozza, vagy a' többi lyánkák öltözetjét éles hegyes nyelvetskével mustrálgatja; valamelly társaságban, hol ezeket nem teheti, tsak *igennel 's nemmel* felel, 's ha néha nem köhögne, az ember szép szobornak nézné.

„Ezen embernek jó természeti esze van“ az az: már az attyától szép summátska maradt reá, tehát nem

kellott néki szereznie. „*Az ember elvesztette az eszét*“ azt mondjuk a' megbukott kereskedőről; természetesen; elvesztette *talentomait*, 's ezen szemre hányáson sokan többet aggódnak, mint jó hírek 's nevek elvesztésén. Egy átaljában a' mostani időnkben az észnek 's talentomoknak talám o' következő lajstromát lehetne felvenni:

- 1,000 fl. valami kevés ész,
- 6,000 fl. meglehetőes ész,
- 12,000 fl. szép ész,
- 20,000 fl. gyönyörű talentom,
- 50,000 fl. angyali ész, mennyei talentom; —

's így a' talentom nevedik a' talentomok számával. Következésképpen ezen magyarázat szerint esztelen ember az, kinek talentoma nintsen.

Általános tekintetek Ázsiára.

Ázsia az emberi nem böltsője talám leginkább megérdemli a' természet bűvárainak figyelmét. Ha Európát tekintjük világosan látjuk, hogy majd az egész természetünk onnan vette eredetét; Azsiából származnak majd minden nemesebb gyümöltseink, Ázsiából eredett majd minden régi művelődés 's pallérzottság, Ázsia úgy szólván anya országa a' legmeszszebb tartományoknak. — Midőn még Európában a' műveltség Geniussa a' vadság ön igájától lenyomattatván, mély álomban feküdt, már feltűntek Azsiában az emberiség 's művelődés gyönyörű tsillagi; nem álmodott még Európa a' hajókázásról, már a' mérész Phoenitziaiak mágnes tő nélkül is bé járták még Scandinávia partjait is; Ázsiából hozták a' betűket; Ásiából veszi eredetét azon tudomány, mellyet utóbb a' lángeszű Görögökben tsudálunk. Ásia már a' legrégebbs időktől fogva tsatapiartza volt a' leghatalmasabb nemzeteknek, itt

győzedelmeskedett Nagy Sándor, itt viaskodtak Rómulus ivadékjai, kik által látván ezen résznek fontosságát legfényesebb szállítványjaikat ott állították fel; itt lobogtak a' később korban a' keresztetek zászlói, 's innen hozták ezek ismét vissza tájainkra a' majd egészen kipusztúlt tudományokat. Syriából származik szent vallásunk, Arábiában kezdette alkotmányát Muhamed. — Ha a' földet magát tekintjük, látjuk, hogy minden égally szerént terjed el a' jeges tenger borzasztó partjairól Ganges gyönyörű tájéikig. Itt találjuk az állatoknak minden nemeit a' jeges medvétől a' rettentő nagyságú elefántig; az emberekre nézve is a' különbség tsudálatos; mennyire különbözik p. o. a' törpe horgas lábú Samoijeda a' sudár növésű Circassiaitól, mennyire az Örmény a' Malaytól, a' keskeny szemű kopasz Khinai a' Syrustól, és Hindustól, a' fesszes Japóniai a' fúrge Arabstól, tsupa ellenkezések; és fájdalom ezen népes világ része a' legdurvább despotismus alatt nyög akár már a' Török, akár a' Khinai vagy más birtokokat nézzük. Sehhol sem annyira különbözök a' vallás felől való vélemények, mint Ásiában, itt Kristus', Moyses', Muhamed', Confúcz, fő követői (Tibethen az úgy neveztetett Lamaiták) tsudálatos eleyben találtatnak a' Parsesekkel (tüzimádókkal) és számtalan más vallásbeliekkel. A' nyelveknek a' száma igen nagy, 's Laucasiában egyik faluban a' másik szomszéd falu lakosait már nem értik.

Sz—sz.

Köszöntő Versek Lengyel József, Debretzeni Ref. Collegium Seniorsa neve napjára, Mart. 19 kén 1795.

Már tán nem is vártál magadhoz bennünket,
Vélvén, hogy elhagyjuk kötelességünket:

De tudd meg, hogy a' délelőtti tisztelet
 A' Cantorok előtt nem érne egy felet.
 Tsak a' kontyhoz illik az olly salve 's ave,
 Mellynek a' jutalma rozsólis és kávé.
 Magad adtál okot az illy gondolatra:
 Lám soha sem hívtál dél előtt zsinatra.
 Úgy víg egy Poëta, és egy Cantor Deák,
 Ha a' lagenából folynak az ideák;
 És ha igazságot mutatnak a' borok:
 Úgy tehetnek törvényt Contrák 's Seniorok.
 Úgy mutat majestást minden Primarius,
 Ha az orra előtt áll a' bicongius.
 Ki tsudálhatja már, hogy egy éneklő Kar
 Dél előtt tisztelni tégedet nem akar?
 Mi igazán akkor tartjuk József napját,
 Mikor megnyitotta József már a' tsapját,
 Mellyből minden versre egyegy ittze tsordúl,
 Az özön áldásra özön liquor fordúl.
 Mikor a' Seniort és a' Contrascribát
 Tiszteljük: együtt jár a' vivat és hibat!
 Most hát tisztelettel nézven a' kantsóba:
 A' köszöntést ekkép fűzzük egy tsomoba:
 Senior 's Praeses Úr! ki mihelyt születél,
 József nevet a' szent-kereszttségben vettél.
 Hogy ezt elhozta az esztendő tavaszsa,
 Tapsolva örvendünk mind in tota massa.
 A' melly örömmünket ezzel jelentjük ki,
 Hogy minden poharad' még ma üritjük ki.
 Olly érzékeny szívvel lészünk ma erántad,
 A' millyennel eddig magad is kívántad.
 Sok érdemeidért még a' Tisza mellett,
 Szöllős városában Pető is kedvellett.
 Ki sokáig tartvan hajdan Ductorának,
 Itten Debretzenben tett Alumnusának.

Mikor Maróthi a' Harmonicust írta,
 Már akkor a' Bassust alább egy sem birta;
 A' honnan Scholánkban tactust addig vertél:
 Mig hajlott idődben Praesességet nyértél.
 Minthogy nem volt már itt te nálad senior:
 Bátyád Urad után lettél már Senior.
 Így az unokádnak alkalmatosságot
 Aadtál, hogy érhesen Contrascribaságot.
 Leltyebb botsátottad ennek Attya Urát
 Hogy öltözzön első Juratus — purpurát.
 Mi tehát kívánjuk mind egyező hanggal,
 Hogy élj vigan ezen Seniori ranggal.
 Semmi hijjánosság te rajtad ne tessen,
 Mellyet a' megpirúlt irigység nevensen.
 Így menj ki, mikor elvégzed e' tisztséget,
 A' szükséges könyvek meg szerzése végett.
 Minden magyarságtól koppaszszon meg Jena,
 Mikor krumpli mellett lesz seres lagena.
 A' melljedre tévén patyolatból taréjt,
 Antecessoroddal egyél spárgát 's paréjt.
 Akkor lábotokra húzván bő fischledert,
 Látogassátok meg púderesen Federt.
 Ha vissza jössz onnan a' magyar hazába:
 Légy Esdrás Szerepen az Úrnak házába,
 Itt conventióban adnak egy kúp nádat,
 Mellynél szipákolhatd vén tajtékpipádat.
 De minthogy tsakugyan ember kell a' gátra:
 Kóród el fog vinni innét Tiszahátra,
 Hol biennisséged siratván a' padkán,
 Magad tivornyázol tiszaháti vadkán.
 Addig manualis orgona helyébe
 Zeng öt hat kitsinyed kutzkód üregébe;
 Kiket ide renddel hordván oskolába:
 Cantusra Hitvesed jó kurta gubába'.
 Így érj vén házaddal egy szerentsés Sábest,
 Mig egyszer vénséggel felyülmúlod Gábest,
 Mikor a' huszonnégy vénnek seregében
 Cantus Praeses leszel az egek egében.

(Cs. V. M.)

 Megfejtés: a' LIV Szám. Daru.